

URL: <https://mon.gov.ua/ua/ministerstvo/pro-ministerstvo/najposhirenishi-zapitannya-vidpovidi-ta-aktualni-kontakti-mon-pid-chas-voennogo-stanu/najposhirenishi-zapitannya-vidpovidi/fahova-peredvisha-visha-osvita>

5. Городніченко Ю., Сологуб І., Ведер Ді Мауро Б. (2023). Відбудова України: принципи та політика. *Паризький світ 1*. CEPR Press. 508 с. URL: https://cepr.org/system/files/2022-12/reconstruction%20book_Ukrainian_0.pdf

6. Актуальні питання функціонування та розвитку системи освіти України в умовах збройної агресії РФ проти України : монографія / за ред. С. Л. Лондара ; ДНУ «Інститут освітньої аналітики». Київ, 2022. 226 с.

Кічурчак Маріанна Василівна,
доктор економічних наук,
професор кафедри економіки України;
Львівський національний університет імені Івана Франка

ГАРМОНІЗАЦІЯ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ І ПЛАНУ ПОСТВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Війна має багатовимірну природу, що зумовлене її негативним впливом на економічні, соціальні та екологічні процеси в національній економіці. Відповідно, країна, яка відстоює свою територіальну цілісність, прагне не лише зберегти свою незалежність, а й пристосувати національну економіку до функціонування в умовах війни. В умовах дії воєнного стану на території України потребують корегування завдання та індикатори за цілями стратегії сталого розвитку економіки України з їх наступною адаптацією до заходів пост-воєнної відбудови країни.

На зміну основних завдань та індикаторів з досягнення цілей “Стратегії сталого розвитку” впливає низка чинників, до яких належать характер руйнувань і обсяг збитків, завданих війною, тривалість вимушеної міграції, масштаб пост-воєнного відновлення української економіки. Якщо у документі початково планували скоротити в 4 рази рівень бідності до 2030 р., збільшити охоплення бідного населення адресними програмами соціальної підтримки і підвищити його життєстійкість [1], то війна в Україні стала головною перешкодою досягнення цих завдань. Під час війни фіксують зростання рівня бідності в нашій країні та збільшення кількості людей, які потребують матеріальної підтримки, бо згідно з оцінками ООН у 2022 р. рівень бідності в Україні зріс з 5,5 % до 24,1 % [2]. У програмі повоєнної відбудови країни і цільових індикаторах досягнення цілі “Подолання бідності” необхідно скорегувати відповідні показники. Наприклад, цільовий орієнтир для осіб, добове споживання яких є нижчим 5,05 дол. США за ПКС потрібно збільшити, бо кількість людей, які потребують допомоги на початок 2023 р. становила 17,6 млн. осіб [3].

Трансформації зазнає й ціль 16 “Мир та справедливість” [1], бо завдання і основні індикатори встановлено з урахуванням гібридної війни

2014 р., поточної кримінальної ситуації і стану боротьби з корупцією. Війна в Україні призвела до ескалації насильства, активізації торгівлі людьми, збільшення доходів, одержаних злочинним шляхом, зростання обсягів незаконного обігу зброї та інших вибухонебезпечних речовин. Управління ООН з наркотиків і злочинності прогнозує збільшення кількості виявлених жертв торгівлі людьми в Україні на 5 % у 2023 році та 5,6 млн заяв про надання притулку в Європі [4]. В оновленій стратегії сталого розвитку для цілі 16 “Мир та справедливість” потрібно зазначити завдання, які орієнтовані на дії із збереження територіальної цілісності, розмінування звільнених територій та створення безпечних умов функціонування домогосподарств і суб’єктів підприємництва. Особливий наголос доречно зробити на заходи, які унеможливають повторні агресивні дії з боку російської федерації.

Перегляд стосуватиметься завдань та індикаторів виконання інших цілей сталого розвитку. Запровадження військового стану в економіці України суттєво змінило соціально-економічні умови розвитку і підходи із збереження природного довкілля, його наземних і водних екосистем. Додатково перегляд цілей сталого розвитку має узгоджуватися із головними пріоритетами і напрямками повоєнної відбудови країни. Згідно з ними передбачено заходи з техніко-технологічного оновлення, нарощування обсягів виробництва продукції з високим рівнем доданої вартості, цифровізації та розбудови цифрової держави, завершення реформ освіти, охорони здоров’я та судочинства, збереження і відновлення природного довкілля [5]. Через комплексність стратегії сталого розвитку трансформація її завдань та індикаторів виконання в умовах війни та пост-воєнної відбудови України повинна відбуватися на основі моніторингу головних визначників функціонування економіки України.

На нашу думку, до одних з важливих визначників, які доцільно брати до уваги для оновлення “Стратегії сталого розвитку” є стан ділової активності, який на макрорівні пов’язують із темпами зростання ВВП. Згідно з довоєнними прогнозами у 2022 р. приріст ВВП мав становити в середньому +4 % попереднього року [6], але реальний ВВП скоротився на 29,1 % [7]. Тобто завдання стратегії сталого розвитку із забезпечення стійкого збільшення реального ВВП і підвищення ефективності виробництва, підґрунтям якого є модернізація виробництва та впровадження інновацій, в умовах війни повинні враховувати ризики руйнації виробничих потужностей або їх простою. Оновлені завдання і цільові індикатори, пов’язані із відповідальним споживанням і сталим розвитком міст та спільнот, мають враховувати чинники посилення антропогенного навантаження на природне довкілля, ситуацію з поводженням з відходами та викидами забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

Ще одним важливим визначником для оновлення стратегії сталого розвитку є зайнятість і соціальний захист населення під час війни. У 2022 р. порівняно з 2021 р. збільшилася кількість безробітних, які претендують на 1 вакансію, посилилась регіональна диференціація на ринку праці. Якщо у Харківській області на 1 вакансію у 2021 р. претендувало в середньому 7

безробітних, то у 2022 р. – вже 27, подібні тенденції фіксуємо у Донецькій, Запорізькій, Миколаївській, Херсонській областях [8]. Втрата роботи позначається на морально-психологічному стані людини, що зумовлене зміною соціального статусу індивіда та невпевненістю у майбутньому. Також активні бойові дії на території України ускладнюють виплату заробітної плати для зайнятої частини населення через неможливість/обмеженість підприємств здійснювати основну діяльність [9, с. 17]. Наслідком цього є приховане безробіття. Якщо стратегією сталого розвитку передбачалося, що кількість зайнятих працівників у суб'єктів малого і середнього підприємництва в Україні мала становити 8,3 млн. осіб, у 2021 р. – це було 7,3 млн. осіб [1], то під час війни кількість економічно активного населення скорочена через вимушену міграцію. Зміна завдань та індикаторів стратегії сталого розвитку у цій ситуації зумовлена тим, що під час війни створення безпечних умов праці, розширення можливостей для самореалізації потенціалу економічно активної частини населення нашої країни має обмежений характер і головно буде охоплювати ті регіони, які не перебували під окупацією/у безпосередній близькості до територій, де ведуться активні бойові дії.

Подібна ситуація існує для цілі сталого розвитку “Скорочення нерівності”, оскільки війна ускладнює можливості надання соціальних послуг, особливо у медичній сфері через порушення системи логістики, пошкодження і руйнацію медичних закладів, труднощі проведення реформи пенсійного забезпечення. Хоча урядом організовано своєчасну виплату пенсій, у тім числі й для тих регіонів, в яких проводять активні бойові дії, проте депопуляція населення і скорочення кількості працюючих загрожують стабільності пенсійної системи України. Тому потрібно переглянути завдання з врахуванням міжгрупових/вікових диспропорцій населення країни.

До важливих визначників модернізації завдань та індикаторів стратегії сталого розвитку належить й людський капітал України. До початку бойових дій однією з головних проблем у цій сфері була демографічна криза, якщо у 1993 р. в нашій країні було 52,2 млн наявного населення, то на 1.01.2022 р. – вже 41,2 млн. осіб [8]. Війна погіршить демографічну ситуацію в Україні через загибель цивільного населення і військових, вимушену міграцію. Згідно з даними ООН від початку війни станом на 21.02.2023 р. загинуло 8006 цивільних осіб і поранено 13387 осіб [10]. Якщо припустити, що ці загиблі є зайнятими особами з відповідними освітньо-кваліфікаційними характеристиками і у 2021 р. ВВП на 1 особу становило 4835,57 дол. США, то загиблі громадяни України вже не вироблять ВВП на суму 38,7 млн дол. США [обчислено на основі 8]. Проте вбивство російським агресором мирного населення не припустимо оцінювати у грошовому еквіваленті. З позиції людського капіталу війна призводить до втрат соціально-духовної компоненти життя, а це і тепло спілкування з рідними, сусідами і співробітниками, народження і виховання дітей, участь у різних громадських заходах, допомога і порада потребуючим тощо [11, с. 51]. Оновлення завдань

та індикаторів стратегії сталого розвитку у цьому випадку стосуватиметься стану здоров'я населення, бо необхідно буде долати психологічні і фізичні травми війни. У зв'язку з цим важливо передбачити завдання та індикатори, які стосуються інноваційних практик лікування та реабілітації постраждалих через війну.

Втрати людського капіталу унаслідок війни відбуваються через вимушену міграцію. Згідно з даними ООН станом на 11.04.2023 р. біженцями стали майже 5,1 млн громадян України (серед них приблизно 2,0 млн дітей), з них 1,6 млн знайшли тимчасовий притулок у Польщі, 0,9 млн – у Німеччині, 0,5 млн – у Чехії, 0,3 – у Великобританії, по 0,17 млн – в Італії та Іспанії, 2,8 млн – у російській федерації і Білорусії [12]. Не менш важливо у стратегію сталого розвитку імплементувати завдання і цілі, які стосуються повернення біженців в Україну після війни, вони матимуть міжсекторальний характер, стосуватимуться зайнятості, відновлення економічного зростання, подолання бідності. Ще одним чинником, який позначиться на людському капіталі є внутрішня міжрегіональна міграція населення України, кількість офіційно зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб (ВПО) становить 4,8 млн [13]. Це означає, що частина ВПО – це економічно активне населення, яке втратило роботу, інша частина – це діти та студенти, їхній освітньо-кваліфікаційний рівень не буде достатньо високим, ще інші – це особи пенсійного віку. Кількісну оцінку цьому явищу дати складно через неповноту даних. Одним наслідків цього є погіршення якості людського капіталу через тимчасову непрацездатність та ознаки дискваліфікації, складності з долученням до освітнього процесу.

Завдання та індикатори виконання для цілей стратегії сталого розвитку доцільно адаптувати до воєнно-орієнтованого економічного і соціального розвитку України з вузьким горизонтом планування. Головною передумовою цього є аналіз та оцінка головних визначників функціонування національної економіки та врахування головних напрямів і пріоритетів, визначених у документі [5]. Це передбачає й відновлення/активізацію діяльності робочих груп, які би почали працювати над розробленням нових цілей і завдань стратегії сталого розвитку, що будуть актуальними після 2030 р. та адаптованими до потреб пост-воєнного відновлення України з позиції діючого плану.

Отже, сталий розвиток і пост-воєнна відбудова економіки України взаємодоповнюють один одного. Аргументовано доцільність оновлення завдань та індикаторів цілей сталого розвитку з урахуванням пост-воєнної відбудови країни. Це передбачає збір, аналіз, оцінку та інтерпретацію даних для таких головних детермінант економічного і соціального розвитку та екологічної ситуації в умовах війни як ділова активність підприємницьких структур, зайнятість і соціальний захист населення, людський капітал, воєнно-орієнтована монетарна і фіскальна політика, воєнні екологічні збитки, тіньова економіка та корупція, воєнно-орієнтована зовнішньоекономічна діяльність. Одержана інформація формує підґрунтя для перегляду завдань та

індикаторів за цілями стратегії сталого розвитку України та формування проміжних завдань та індикаторів, яких потрібно досягнути до 2030 р.

Список використаних джерел

1. Sustainable Development Goals: Ukraine 2021: monitoring report. Kyiv: State Statistics Service of Ukraine, 2021. URL: https://ukrstat.gov.ua/csr_present/2020/ukr/st_rozv/publ/SDGs%20Ukraine%202021%20Monitoring%20Report%20engl.pdf
2. Costs to rebuild Ukraine increase sharply. 2023. March 23. United Nations Development Programme: official web-site. URL: <https://www.undp.org/ukraine/press-releases/costs-rebuild-ukraine-increase-sharply>
3. Україна: гуманітарне реагування у 2022 році. 2023, лютий 10. Управління ООН з координації гуманітарних питань: офіційний сайт. URL: <https://reports.unocha.org/uk/country/ukraine>
4. Global Report on Trafficking in Persons 2022. *United Nations Office on Drugs and Crime: official web-site*. URL: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glotip/2022/GLOTiP_2022_web.pdf
5. План відновлення України: офіційний сайт. URL: <https://recovery.gov.ua/>
6. Основні засади грошово-кредитної політики на 2022 рік та середньострокову перспективу. Національний банк України: офіційний сайт. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/MPG_2022-mt.pdf?v=4
7. Коментар Національного банку щодо зміни реального ВВП у 2022 році. 2023. Квітень 14. Національний банк України: офіційний сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/komentar-natsionalnogo-banku-schodo-zmini-realnogo-vvp-u-2022-rotsi>
8. Державна служба статистики України: офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
9. Кічурчак М. Економічні детермінанти і наслідки війни в Україні: аналіз на основі неповних даних. Вісник Львівського університету. Серія економічна. 2022. Випуск 62. С. 13–32. <http://dx.doi.org/10.30970/ves.2022.62.0.6202>
10. Втрати серед цивільних осіб в Україні у період з 24 лютого 2022 року по 15 лютого 2023 року. 2023. Лютий 21. *Office of the High Commissioner for Human Rights: official web-site*. URL: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/press/hrmmu-civilian-casualties-24feb2022-15feb2023-ua.pdf>
11. Кічурчак М. Сталий розвиток і повоєнна відбудова економіки України. Відбудова для розвитку: зарубіжний досвід та українські перспективи: міжнародна колективна монографія. Київ, 2023. С. 47–61.
12. Ukraine refugee situation. 2023, Квітень 11. *Office of the High Commissioner for Human Rights: Operational Data Portal*. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>
13. На виплати допомоги внутрішньо переміщеним особам у січні було спрямовано понад 6,2 мільярда гривень. 2023, Лютий 11. Міністерство з

питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України: офіційний сайт. URL: <https://minre.gov.ua/2023/02/11/na-vyplaty-dopomogy-vnutrishno-peremishhenym-osobam-u-sichni-bulo-spryamovano-ponad-62-milyarda-gryven/>

Коваль Яна Сергіївна,
*кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри міжнародного менеджменту;
Державний торговельно-економічний університет*

ВПЛИВ ТЕНДЕНЦІЙ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Глобалізація економічної діяльності є одним з головних векторів розвитку сучасного світу. Інтеграція та глобалізація має безпосередній вплив на всі сторони внутрішнього та зовнішнього життя країн, їх економіку, політику, суспільне життя, культуру. Інтеграція та глобалізація проявляються в першу чергу в формуванні активного механізму взаємозв'язків окремих елементів: країн, галузей які активно взаємодіють в загальній світовій системі.

Глобалізація для зовнішньоекономічної діяльності галузі має два основні аспекти: як процес інтернаціоналізації, інтеграції, взаємодії національних економік та як гомогенізація економічного життя, що уніфікується, отримує нові риси та стандарти у процесі обміну товарами, процесними та продуктовими інноваціями, засобами та технологіями виробництва, політичними та культурними зв'язками та формує спільні принципи та цінності. Процес інтеграції та глобалізації в різних країнах є різним та відбувається нерівномірно, різним темпами. Відповідно до цього зовнішньоекономічна діяльність несе у собі загрози та небезпеки пов'язані із процесами інтеграції та глобалізації. Це в першу чергу пов'язано із змінами та деформаціями в структурі руху капіталу та із загрозами економічної деградації. Глобалізація має два основні рівні: на першому рівні відбуваються процеси пошуку підприємствами-виробниками галузей шляхів мінімізації витрат та формування нових форм галузевої спеціалізації та кооперації. На другому рівні вищого порядку відбувається глобалізація на рівні форм державного та міжнародного співробітництва, формується правова основа міждержавних форм, що відображають економічні та суспільні інтереси. В результаті цих процесів сформувалися та діють різні види міжнародних інститутів таких як міжнародні об'єднання, союзи чи транснаціональні корпорації [1].

Ключовими факторами інтеграції та глобалізації зовнішньоекономічної діяльності є економічні фактори, що полягають у значній концентрації капіталу сформованого фінансово-промисловими